

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תיק 1252208/2

ב"ה

בבית הדין הרבני האזורי תל אביב יפו

לפני כבוד הדיינים:

הרב צבי בירנבאום – אב"ד, הרב אריה אוריאל, הרב נפתלי הייזלר

(ע"י ב"כ עו"ד ציון סמוכה)

פלוני : התובע:

נגד

(ע"י ב"כ עו"ד מורן סמוך)

פלונית : הנתבעת:

הנדון: השונות בין דוקטרינת הפורום הנאות לערכאות בעלי סמכות מקבילה (סמכות מדינה זרה לדון בתיק)

החלטה

פורום נאות

הצדדים מתעצמים ביניהם מהו הפורום הנאות לפניו ידונו נושא מזונות אישה ורכוש הנמצא באיטליה.

להלן רקע הכרחי:

הצדדים נישאו באיטליה ב – 04.01.2009. מנישואין אלו נולדו ארבעה ילדים, כולם קטינים.

בשנת 2016 עלתה המשפחה לישראל.

ביום 09.01.2020 הגיש הבעל תביעת גירושין אליה כרך תביעות משמורת ילדים, מזונות אישה וחלוקת רכוש.

ביום 28.04.2020 הגישה האישה בקשה לסילוק על הסף לכריכה של נושא מזונות אישה. לדבריה, מכון שכבר ביום 03.12.2019 הגישה באיטליה תביעה להתרת נישואין וכרכה מזונות אישה וילדים, הרי שמכוח כיבוד ערכאות, על ביה"ד לקבוע כי הפורום הנאות הוא באיטליה.

בישראל, מתגוררים הצדדים יחדיו בדירה שבעלות חבר של הבעל.

ביום 23.06.2020 התקיים דיון בו שמע ביה"ד את טענות הצדדים. בדיון התברר כי הצדדים מסכימים על עצם הגירושין. כך אמרה האישה בתחילת הדיון, שורות 8-6:

האישה: היה שם שעו"ד שלי שביקש לדחות את הדיון לחודש. ביום 1.7.2020 שזה השופט ידע עוד דיון כי צריך עוד זמן. הוא ביקש לדחות את הדיון. אני בקשתי שנושא הגירושין יהיה באיטליה כולל סידור הגט.

שורה 11- האישה: אני רוצה שהכל יהיה באיטליה. אני רוצה שהגט יסודר באיטליה.

בהמשך הדיון אמרה האישה כי בשלב זה, עד שיסודרו שאר העניינים איננה מסכימה לסידור הגט.

לאחר הדיון הורה ביה"ד על הגשת סיכומים בנושא הפורום הנאות.

להלן תמצית הטענות העולות מן הסיכומים:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

טענות האישה

הצדדים נולדו וחיו באיטליה. שם נישאו ושם נולדו ילדיהם, קודם לנישואיהם חתמו הצדדים על הסכם ממון בו קבעו הפרדה רכושית, וכן נקבע כי ככל שיפרדו הצדדים, יהיה הבעל חייב במזונות אישה וילדים ע"פ רמת החיים אליה הורגלו, וכפי שקובע החוק האיטלקי.

עליית המשפחה ארצה בשנת 2016 היתה משיקולים של תכנון מס, ולא על מנת להשתקע. הוריה ו-3 אחיותיה של האישה חיים באיטליה, מקום עבודתה במשרה ממשלתית נשמר עבורה. הבית בו התגוררו שם לא נמכר ואף לא הושכר. גם אמו ו-2 אחיותיו של הבעל מתגוררות שם.

רק כעבור שנתיים ממועד עלייתם קיבלו אזרחות ישראלית.

תביעות האישה באיטליה קדמו לתביעות הבעל בישראל. הטענה לחוסר סמכות נטענה ע"י האישה בהזדמנות הראשונה האפשרית.

לאור כל האמור, טוענת האישה כי מרכז חייהם נותר באיטליה, ועל כן מבקשת האישה כי למרות שנשוא המשמורת יידון בישראל, וכן נושא הרכוש שנמצא בישראל, נושא מזונות אישה ומזונות ילדים יידון באיטליה, וכן נושא הרכוש המצוי באיטליה.

טענות הבעל

הטענה לחוסר סמכות לא נטענה בהזדמנות הראשונה, מכוון שביום 16.04.2020 הגישה ב"כ האישה בקשה לדחיית מועד דיון, ולא התייחסה כלל לעניין פורום לא נאות. כמו כן, נשמעה טענה זו שלושה חדשים וחצי לאחר הגשת תביעת הגירושין, בניגוד לתקנה יט בתקנות הדיון.

המשפחה קבעה את מרכז חייה בישראל. 3 מהילדים כלל אינם יודעים קרוא וכתוב בשפה האיטלקית. בחודש 09.2019 האישה עצמה פתחה תיק יישוב סכסוך בביהמ"ש לע"מ. בצעד זה הראתה האישה עצמה כי ענייניה ידונו בישראל.

מקום מושב המשפחה בישראל. לפיכך על פי סעיף 17 לחוק תיקון דיני משפחה (מזונות) תשי"ט – 1959 הסמכות נתונה לביה"ד שבמקום מושבו של החייב.

סעיף 15 לחוק יחסי ממון קובע את תחולת החוק כמקום מושב הצדדים במועד הנישואין, אך לא את מקום הדיון. לכן הסמכות נתונה לביה"ד, ועליו לפסוק גם ע"פ חוות דעת מהו החוק האיטלקי בעניין הנידון.

דיון והכרעה

סעיף 1 לחוק שיפוט בתי הדין הרבניים תשי"ג קובע – "עניני נישואין וגירושין של יהודים בישראל אזרחי המדינה או תושביה יהיו בשיפוטם היחודי של בתי דין רבניים".

בחוק הותנו ארבעה תנאים: א. יהודים. ב. בישראל. ג. אזרחים. ד. או תושבים.

הצדדים שלפנינו הינם יהודים, אזרחי המדינה מזה שנתיים ימים. המילה "בישראל" האמורה בחוק פירושה כי מעבר לשני תנאי הסף של יהדות ואזרחות, צריכה להיות זיקה ממשית בין התובע והנתבע למדינת ישראל.

כידוע בישראל ישנן שתי רשויות משפטיות שלהן סמכות לדון בעניינים הכרוכים לגירושין. הן בית המשפט לענייני משפחה והן בית הדין הרבני. בנוגע לסמכות מקורית ראשונית, ומכוון שהדבר יורד לשורש הסמכות, קבע המחוקק בסעיף 25 לחוק בתי המשפט לענייני משפחה כדלקמן –

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"בענין הנתון לסמכותו המקבילה של בית דין דתי, יהיה בית המשפט לעניני משפחה מוסמך לדון, כל עוד אין בית הדין הדתי דן בו."

המשמעות היא כי הערכאה אליה תוגש התביעה לראשונה, קונה סמכות לעניין הכריכה.

אולם עקרון זה מתייחס לרשויות השיפוט בישראל. ביחס לסמכות בינלאומית הקדמת הגשת תביעה כרוכה אינה קובעת את מקום השיפוט, אלא המושג "תושבות" המופיע בסעיף 1 לחוק השיפוט. הגדרה "תושב" מופיע בסעיף 80 לחוק הכשרות המשפטית: "מקום מושב של אדם – המקום בו נמצא מרכז חייו".

בשונה מהגדרת אזרחות, שהיא עניין רשמי הנבדק ונבחן ברשויות המדינה ומרשם האוכלוסין, הגדרת תושבות אינה חד משמעית והיא נתונה לשיקול דעת היושב בדיון. עליו לקבוע מהו מרכז חייו של בעל הדין. מבחן התושבות ייקבע על פי מרב הזיקות שיש לאדם אל אחת המדינות.

העולה מן האמור הוא כי בכל הקשור לדוקטרינת הפורום הלא ראוי, קובעת אומדן דעת והערכת המציאות של הערכאה השיפוטית. דוקטרינה זו אינה שייכת למשפחת הכללים אלא למשפחת הסטנדרטים.

בבג"ץ 8754/00, נקבע בסעיף ו(2):

"בין השיקולים הרלוונטיים לעניין הפעלת דוקטרינת הפורום הנאות, נהוג למנות את מקום מושבם של הצדדים והמקום שבו הם מנהלים את חייהם או את עסקם, גישה למקור הראיות, האפשרות לחייב עדים להעיד בבית-המשפט, ההוצאות הכרוכות בהבאת עדים וכיו"ב. דומה כי קשיים באכיפה עשויים אף הם להוות שיקול רלוונטי במכלול השיקולים לעניין התאמת הפורום."

יכולת אכיפה צריכה להיות גורם משמעותי בהחלטה בדבר הפורום הנאות, המקום שהדיון נסוב על משמורת הילדים או מזונותיהם, שהרי טובת הילדים וזכויותיהם מהווים גורם ראשון במעלה. קשיים באכיפה עלולים לגרום חסרון בצרכי הילדים.

משקנתה ערכאה שיפוטית סמכות לדון, עליה להפעיל את סמכותה, חוץ ממקרים מיוחדים. על הטוען לפורום שאינו נאות להוכיח כי התביעה בישראל גורמת לו עוול בהיותה מטרידה או מהווה שימוש לרעה בהליכי משפט, וכן שהפסקת התביעה בישראל אינו גורמת עוול לנתבע.

וכמו כן, משקנה ביה"ד סמכות על פי החוק לדון בתביעת גירושין, הרי החזקת הילדים מהווה סוגיה הכרוכה מעצם טיבה וטבעה בתביעת הגירושין. הרציונל שבבסיס הלכה זו הוא, כי החזקת ילדים מהווה נושא רגיש הדורש פתרון מידי בצמוד לגירושין הצדדים. ולכן כל עוד אין הכרח, יימנע ביה"ד מפיצול מקומות השיפוט כך שעניין הגירושין יידון בביה"ד, ועניין משמורת ומזונות הילדים יידון בחו"ל.

סעיף 76(ב) לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות קובע כדלקמן:

"בתי המשפט בישראל מוסמכים –

(2) לפעול לפי הפרק השני עד השלישי לחוק זה בכל מקרה שהצורך לעשות כן התעורר בישראל."

סעיף זה מעניק בסיס רחב לסמכותן של הערכאות בישראל מבחינה בינלאומית. השאלה מתי "מתעורר הצורך לדון בישראל" היא שאלה שבשיקול דעת, ועל ביה"ד להכריע בה על פי נסיבות העניין, ובוודאי על פי העיקרון כי טובת הילדים תמיד לעיני ביה"ד.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

את האמור עד כה, יש לסייג ולומר כי במקרה בו כבר דנה ערכאה מוסמכת בחו"ל, וכבר ניתן פסק דין סופי והחלטי, שאינו עוסק בעניינים שעל פי המשפט הישראלי חל בהם הדין הדתי, הרי הערכאות השיפוטיות בישראל יכבדו את פסק הדין שניתן וייסגו מדיון נוסף באותו עניין.

גישה דומה לגישה בה נקטנו עד כה, עולה מדברי השופט ד. בייניש בבג"ץ הנ"ל:

"נפסק כי כאשר מתעוררת שאלה של ברירת מקום שיפוט, על בית-המשפט לשקול אם הפורום המקומי הוא "הפורום הטבעי" (Natural Forum), או שמא קיים פורום טבעי זר, בעל סמכות לדון בתובענה. קביעת "טבעיות הפורום" היא שאלה שבשיקול-דעת, ועל בית-המשפט להפעילו על-פי קריטריונים מקובלים ובהתחשב במכלול הנסיבות, הציפיות והאינטרסים הרלוונטיים לעניין (ראו ע"א 300/84 הנ"ל [23], בעמ' 377-378, 385). הפורום הנאות לדיון יהיה זה שאליו מובילות מרב הזיקות הרלוונטיות, ושהוא בעל הקשר האמיתי, המשמעותי והמהותי למקרה נושא הדיון) ע"א 2705/91 הנ"ל [35], בעמ' 569; רע"א 2705/97 הגבס א' סיני (1989) בע"מ נ [37], The Lockformer Co. 'בעמ' 113-114. (עם השיקולים הרלוונטיים נהוג למנות את מקום מושבם של הצדדים והמקום שבו הם מנהלים את חייהם או את עסקם, גישה למקור הראיות, האפשרות לחייב עדים להעיד בבית-המשפט, ההוצאות הכרוכות בהבאת עדים ועוד."

בנידון שלפנינו, ביה"ד מקבל את עמדת הבעל, ואינו מקבל את עמדת האישה.

אמנם הטענה לחוסר סמכות נטענה בהזדמנות הראשונה, במועד הדיון. אך צודק ב"כ הבעל כי האישה הגישה בקשה לדחיית דיון, ובבקשה זו לא העלתה את טענתה לחוסר סמכות. ואין לקבל את הסבר ב"כ האישה כי הבקשה לדחיית הדיון מתייחסת רק לענייני רכוש ומשמורת בהם יש לדון בישראל. משום שטענה לחוסר סמכות צריכה להיאמר בפירוש, ואינה יכולה להישמע מכללה, כפי שכתב השופט סולברג בבג"ץ 7829/15 ועד עדת הבבלים בירושלים נ' בית הדין הרבני הגדול בירושלים:

"על פני הדברים נראה, כי גישתו של הוועד לפתחו של בית משפט זה, תלויה בקביעה עובדתית, אם העלה הוועד את טענת חוסר הסמכות בהזדמנות הראשונה, אם לא. הוועד טען בעתירתו, כי הטענה הועלתה בהזדמנות הראשונה בתביעת הבעלות, במסגרת הודעה שהוגשה לבית הדין הרבני האזורי, שבה צוין: "כבוד ביה"ד מנוע מלדון בתובענה הנזכרת בשל חוסר סמכותו החוקית, ולא יהא בציות הוועד למהלכי בית הדין כדי ויתור על טענה זו" אין בידי לקבל טענה זו. עיון בהודעה מלמד, כי הטענה נטענה 'בקול ענות חלושה', באופן לקוני, ללא קצה-קצהו של הסבר מדוע בית הדין הרבני האזורי נעדר סמכות לדון בעניין ההקדש.

כלומר, בבקשה לדחיית הדיון צריכה הייתה ב"כ האישה לפרט את טענתה כי בעניין מזונות האישה והילדים ביה"ד אינו הפורום הנאות.

אולם כאן באה לעזרת האישה תקופת החירום בה נמצאת המדינה עקב משבר הקורונה. הדיון נדחה תוך כדי אי בהירות מתי ייקבע מועד דיון. ואכן עברו חדשים רבים. יש לומר כי ככל שהדיון היה מתקיים בזמנו המתוכנן, הייתה הטענה לחוסר סמכות מועלת בזמן.

אולם מצד תכנה, אין הטענה מתקבלת.

גם האישה מסכימה כי ענייני הרכוש הנמצא בישראל ועניין משמורת הילדים יידון בביה"ד. כלומר האישה מבינה כי בפועל מרכז חיי המשפחה בישראל. העובדה כי לתובעת יתרון אישי או משפטי כלשהו בפורום זר, כשלעצמה אין בה בכדי לקבוע פורום לא נאות, כאשר מירב הזיקות נוטות לקבוע

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כי הפורום הנאות הוא בישראל. ואכן מירב הזיקות מראות כך. לא הוכח כי הגעת המשפחה לישראל הייתה זמנית. הצדדים התיישבו בארץ, קבלו אזרחות, הצביעו בבחירות הכלליות. ילדי הצדדים לומדים בישראל, אמנם מבינים איטלקית כשפת אם, אבל כותבים וקוראים בעברית בלבד, חוץ מהבת הגדולה. אם יהיה צורך להוציא צו תסקיר בדיון על המשמורת, שירותי הרווחה בתל אביב הם הכתובת לצו, מקום מגורי הילדים. החלטה על משמורת עשויה להשפיע על החלטה על מזונות הילדים.

לבעל ישנם נכסי נדל"ן רבים בתל אביב. לפי סיכומי האישה בבעלותו 43 נכסי נדל"ן בתל אביב ומספר חשבונות בנק. המשמעות כי היכולת לזמן עדים ככל שיידרש, או לממש נכסים אלו ככל שיידרש לטובת המשפחה או מזונות הילדים, נמצאת בישראל.

החוק לתיקון דיני המשפחה(מזונות) תשי"ט, מגדיר את עצם חיוב אדם במזונות קרוביו, הקיף החיוב, מדרג הזכאים למזונות ועוד. בסעיף 17 לחוק נאמר:

- (א) על חובת מזונות בין בני-זוג יחול דין מקום מושבם של בני-הזוג, ואם אין להם מקום מושב משותף, דין מקום מושבו של החייב.
- (ב) על חובת מזונות של אדם לילד קטין יחול דין מקום מושבו של הילד.
- (ג) על חובת מזונות אחרת לפי חוק זה יחול דין מקום מושבו של החייב.

על פי הנסיבות שתוארו לעיל, שלושת סעיפי החוק קובעים כי מקום הדיון הוא בישראל בביה"ד, משום שמקום מושבם הוא ישראל, מושב הילדים הוא ישראל, ומושבו של הנתבע למזונות, הבעל – האב, הוא ישראל.

לאור כל האמור, להלן החלטת ביה"ד:

- א. ביה"ד קובע כי הפורום הנאות בו יידונו ענייני הצדדים הוא ביה"ד בתל אביב. הגירושין וכל הכרוך – משמורת, מזונות ילדים, מזונות אישה, רכוש בארץ ובאיטליה.
- ב. עוד ידון ביה"ד בהסכם ממון שנחתם בין הצדדים. לאחר שמיעת הצדדים ובאי כוחם, כמו"כ יכריע ביה"ד את רמת ההתחייבות לגובה המזונות ורמת החיים אותה נטל הבעל על עצמו בהסכם על פי הדין האיטלקי.
- ג. האישה תודיע לביה"ד האם ברצונה לזמן לדיון עורך דין איטלקי, והאם יש צורך לזמן מתורגמן.
- ד. צו מרווה: על האישה להודיע מיידית לבית המשפט באיטליה על החלטה זו, ולפעול מיידית לסגירת התביעה וביטול ההליך בפני בית המשפט באיטליה.

ניתן לפרסם בהשמטת כל פרט מזהה.

ניתן ביום כ"ד בתמוז התש"פ (16/07/2020).

הרב נפתלי הייזלר

הרב אריה אוריאל

הרב צבי בירנבאום – אב"ד

העתק מתאים למקור

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

רפאל כהן, המזכיר הראשי

נחתם דיגיטלית ע"י הרב צבי בירנבאום בתאריך 16/07/2020 09:36